

Оптимален дял и ефикасност на публичния сектор

ас. Петър Митев

УНСС, катедра „Финанси“

Резюме: В това изследване ще се потърси теоретичното обяснение на възникването на опити за повишаването на ефикасността на публичния сектор. В много научни трудове се дискутира значението на намесата на държавата в икономиката. Същевременно не е важен само размерът на държавата, но и все по-високата степен на разнообразие в обхвата на нейните функции. Сравнявайки публичния сектор на Великобритания по времето на Нютон с неговото състояние през 70-те години на XX в., можем да отчетем съществени разлики. Ето защо днес, през XXI в., е необходимо да приемем, че бъдещето на публичния сектор ще е свързано с все по-динамични промени в условията на глобализация. Например федералният мениджмънт в САЩ използва все по-модерни инструменти за оптимизация на публичния сектор, които всъщност се използват от фирмите в частния сектор. Такива инструменти например са балансираната система от показатели и ABC анализът. Това не е случайно, тъй като се подчертава, че „Новият мениджмънт в публичния сектор заимства подходите и техниките на корпоративния мениджмънт“¹. Може да се обобщи², че публичната власт „се сблъсква с предизвикателства в една променяща се външна среда“.

В изследването се аргументира тезата, че публичният и частният сектор на икономиката са взаимно зависими. Същевременно оптималният дял на публичния сектор не е фиксирана величина, а се определя от ефикасността на неговото функциониране.

Ключови думи: ефективност и ефикасност на публичния сектор, нов мениджмънт в публичния сектор, пределна полезност на парите.

JEL: H30, H60.

1. Глобализацията – основен фактор за възникването на новия мениджмънт в публичния сектор

Глобализацията изостря конкуренцията между фирмите. Оцеляват само най-конкурентоспособните. „Предизвикателството е голямо. Бързото създаване на евтини и удобни комуникации, транспорт и пътувания глобализира конкуренцията и космополизира консумацията. Предпочитанията на потребителите в целия свят се движат едновременно към стандартизация и плурализация – стандартизация, в смисъл че тези предпочитания сега ги има навсякъде, и плурализация, в смисъл че навсякъде хората искат същото разнообразие... Малко са фирмите, които могат да избегнат необходимостите, наложени от засилената гло-

¹ Браун, Джексън, Икономика на публичния сектор, Българо-английско гружество, С., 1998 г. с. 243.

² Hirsch, W., A. Rufolo, Public Finance and Expenditure in a Federal System, Harcourt Brace Jovanovich, Inc., 1990, p. 7.

бална конкуренция. Почти всички фирми ще трябва да разширят географския си обхват и офертите си. Дори тези, които изберат да се специализират географски или само в определена линия, ще трябва да работят в глобален мащаб”³.

Същевременно потребителите стават все по-взискателни към благата. Изискват все по-високо качество и същевременно по-ниска цена. (Тоест търсят увеличение на потребителския излишък⁴.) Котлър изтъква становища на мениджъри от бизнес практиката, които „се оплакват” поради факта, че „потребителите стават все по-разглезени”. Ето какво още посочва: „Пазарите са безмилостни. Джак Уелч – председател на борда на директорите на „General Electric”, обикновено започва деловите си срещи със съвета: „Променяш се или умираш”. Ричард Лаф от „Hewlett Packard” отбелязва: „Ходът на промяната е толкова бърз, че възможността да се променяш се е превърнала в конкурентно предимство”. Способността да се променяш изисква постоянно да се учиш”⁵.

Процесите на глобализация са взаимосвързани. Териториалното интегриране на пазарите няма единствено материално-веществен резултат. Причината е, че пазарите са преди всичко психологическо явление. В хода на развитие на процеса на глобализация Дракър констатира изключителната значимост на общото възприятие на хората, тяхната обща оценка и мироглед. Той твърди, че те се променят в хода на епохите. Дракър изтъква⁶, че както новото познание, така и промените във възприятието и ценности-

те на обществото са от ключово значение за съответни промени в икономическата реалност. Подобно разсъждение може да се открие и в анализа на Христо Христов за социокултурните фактори⁷.

В условия на глобализация обществото има променено възприятие в сравнение с предишни епохи⁸. Главният аспект на промяната се свежда до изключителна взискателност по отношение на ефикасността във всяка човешка активност. След Втората световна война и особено през 60-те години на XX в. в публичния сектор на САЩ възниква стремеж за по-висока ефективност и ефикасност чрез формиране на „ориентиран към резултатите бюджет”. Дракър предлага тези идеи на фирмите през 1964 г. в своята книга „Ефективното управление” (Managing for results). Тези идеи всъщност се основават на закона на Парето, че в социалните организации 80 % от резултатите се реализират от 20 % от дейностите. (Тоест ефективността на дейностите не е равномерно разпределена.) Въз основа на този закон се формира и ABC анализа през последните 2-3 десетилетия. Но Дракър не разглежда промените във възприятието единствено в рамките на ценностите на обществото. Според него настъпват промени и в парадигмите на науката. „Основните схващания за действителността са парадигмите на социалната наука, част от която е и науката мениджмънт”⁹. По-нататък той продължава: „... в социалните науки от типа на мениджмънта най-важни са основните схващания. А още по-важни са промените в тези схващания”. На първо място в този смисъл

³ Левит, Т., Размисли за мениджмънта, УИ „Стопанство”, С., 1994, с. 119-120.

⁴ Миркович, К., Микроикономика, Тракия-М, С., 2003, с. 98.

⁵ Котлър, Ф., Котлър за маркетинга, С., Класика и стил, 2001, с. 5.

⁶ Дракър, П., Иновации и предприемачество, изд. „Класика и стил”, С., 2002, с. 44.

⁷ Христов, Хр., Нови подходи в управлението на публичния сектор, УИ „Стопанство”, С., 2005.

⁸ Стоянов, В., Основи на финансите, т. 1, ИК „Галик”, С., 2003, с. 635.

⁹ Дракър, П., Мениджмънт предизвикателствата на XXI век, изд. „Класика и стил”, С., 2005, с. 2.

Дракър посочва, че понятието „мениджмънт“ не трябва да се възприема единствено в смисъла на бизнес мениджмънт. Според него за първи път мениджмънт теорията е приложена на практика не в бизнес организации, а в правителствени организации и в организации с идеална цел. В допълнение той изтъква: „И доколкото бихме могли да предвидим, през XXI Век основният обществен сектор няма да се занимава с „бизнес“, т.е. с организирана икономическа дейност. Акцентът по всяка вероятност ще се прехвърли върху нетърговските дейности в социалния (публичния – П. М.) сектор. Точно този сектор има най-голяма нужда от мениджмънт и точно в него систематичният, принципно аргументиран и теоретично обоснован мениджмънт ще постигне най-добри резултати за най-кратко време“¹⁰.

Значимостта на променените възприятия (и новата система от ценности) в обществото се анализира в редица трудове на Дракър, но тя е отчетена и от специалистите в областта на публичните финанси при отчитане на недостатъците на административно-бюрократичния модел на управление на ресурсите в публичния сектор: „Направеният анализ на административно-бюрократичния модел на управление на ресурсите в публичния сектор не е случаен. Всеки от посочените аспекти разкрива в определена степен *тяхната неадекватност към новата система от ценности, която започна да се налага през 80-те и 90-те години в частния бизнес*. Икономичност, ефикасност, качество, грижа за потребителя, съвършенство в организационното поведение са ръководните жалони в поведението на частните фирми. Те неизбежно повлияха върху отношението на бюрократично организирания публичен

сектор. Това обяснява появата на *новите, пазарно ориентирани идеи за промени в неговата организация и мениджмънт*“¹¹. Тоест глобализацията налага други възприятия и възгледи за ефикасността в обществото не само по отношение на богатата, търгувани на пазарите, но и по отношение на богатата, създавани от публичния сектор.

Основният проблем на възникналата силна обществена реакция във Великобритания през 70-те и 80-те г. на XX в. не опира единствено до ограничаването на държавната намеса в икономиката. Ако публичният сектор не пораждаше неефикасност, нямаше да възникне обществена реакция за ограничаване на неговия дял в икономиката.

Главна причина за повишената възискателност към публичния сектор е изключителният контраст между твърде ниската ефикасност в него и все по-високата ефикасност на частния сектор. На този фон нека приемем, че предгънаният доход се разпределя условно на две части:

- **разходи**, отделени под формата на данъци за получаване на публични блага;
- **разходи** (представляващи остатък от дохода) за придобиване на богатата, които частният сектор създава.

Втората група разходи по същество представляват фиксиран бюджет, похарчен за кошница от блага от частния сектор. В този смисъл индивидите оптимизират тази кошница чрез **правилото за равната пределна полезност**¹²:

$$\lambda = \frac{MU_A}{P_A} = \frac{MU_B}{P_B} = \dots = \frac{MU_N}{P_N},$$

¹⁰ Дракър, П., Мениджмънт предизвикателствата на XXI Век, изд. „Класика и стил“, С., 2005, с. 8.

¹¹ Браун, Джексън, цит. съч., с. 243.

¹² Brennan, M., T. Carroll, Preface to Quantitative Economics & Econometrics, 4-th edition, South-Western Publishing Co, p. 202.

където:

- $A, B, \dots, N$ са благата в потребителската кошница от частния сектор;
- $MU_A, MU_B, \dots, MU_N$ – пределните полезности на тези блага;
- $P_A, P_B, \dots, P_N$ – техните цени;
- λ – пределната полезност на парите.

Идеята на правилото е, че оптимизация на потребителската кошница (максимизиране на полезността от нея) настъпва при равна пределна полезност на парите за всеки извършван разход в нея. (Тук под разход имаме предвид разход за отделно благо от потребителската кошница в съответно количество.) Също така е важно обстоятелството, че пределната полезност на парите λ се променя при промяна в дохода.

Нека сега на този фон да приемем, че индивидите искрено разкриват своите предпочитания относно публичните блага чрез съответни криви на псевдотърсене. Това означава, че на ниво предданий доход ефикасността отново изисква спазването на горното правило, като в равенството се включват и пределните ползи на публичните блага и съответните индивидуални данъчни цени¹³. Нека приемем, че за даден индивид индивидуалната данъчна цена е P_C . Индивидуалната данъчна цена P_C за индивида е тази, която се изравнява с пределната му полезност от общото за всички индивиди количество публично благо C . При това условие настъпва максимизация на „чистата полезност“ на индивида от потреблението на публичното благо C . Тази логика кореспондира с максимизацията на потребителския излишък на пазарите в частния сектор.

В контекста на тази идея да приемем с цел опростяване (без да ограничаваме общност-

та на разсъжденията), че в икономиката има общо само 3 блага – A, B и C . Нека също така има само един данък – T . Благата A и B се създават от частния сектор, а благо C – от публичния сектор. На равнище следданий доход индивидът постига ефикасност отново чрез изпълнение на правилото за равна пределна полезност:

$$\frac{MU_A}{P_A} = \frac{MU_B}{P_B}.$$

Ако предданийят доход на дадения индивид е I_1 , а следданийят му доход е I_2 , то $I_1 = I_2 + T$, където T е взетият данък.

Но T всъщност е разходът на индивида за придобиване на публично благо C в количество, каквото държавата определи.

Ето защо в общия случай $\frac{MU_A}{P_A} = \frac{MU_B}{P_B} \neq \frac{MU_C}{P_C}$, тъй като индивидът не може да определи нито своя данък, нито количеството от публичното благо. Но ако държавата определи данъка T и качеството и количеството на публичното благо по такъв начин, че горното равенство да е изпълнено, тогава не само ще се постигне ефикасност, но и индивидът няма да възприема данъка като понесена жертва в смисъла на **теорията на жертвата**. Тук идеята е, че индивидите възприемат данъка като понесена жертва поради невъзможността от прилагане на принципа на ползата във всички случаи. В частност за делимите публични блага неговото приложение е възможно и тъй като за тяхното потребление е налице пазарен принцип, горното равенство е изпълнено.

На този фон трябва да поясним нещо допълнително. Вече изяснихме, че технологичните усъвършенствания предизвикват два сериозни ефекта на пазарите.

¹³ Hyman, D., Public Finance: A Contemporary Application of Theory to Policy, 4th ed., Dryden Press, 1993, pp. 159-161.

Първо. Повишават пределната полезност на благата за всяко равнище на предлагане.

Второ. Понижават цените на благата. (Пределните разходи за производство се понижават за всяко равнище на предлагане и в условия на силна конкуренция фирмите понижават цените на благата.)

Двата ефекта, съчетани, означават повишение на пределната полезност на парите

(отношението $\lambda = \frac{MU_A}{P_A}$ се увеличава).

Но този факт е налице само за кошницата от блага на частния сектор. Анализирайки кошницата от блага на публичния сектор, констатираме, че (при условие на висока степен на неефикасност) кривите на псевдо-търсене, отразяващи пределната полезност на публичните блага, са транслирани надолу и същевременно разходите (посредством данъците) за тяхното създаване са завишени. Това означава, че пределната полезност на парите е понижена. В естествени пазарни условия, когато разходът за дадено благо е свързан с понижаване на пределната полезност на парите (под нейния оптимум), тогава индивидите намаляват потреблението на това благо. Това би довело до понижаване на пазарната цена на благо с понижена пределна полезност. Но потреблението на публични блага не може да се понижи както в естествени пазарни условия. Напротив, държавата налага фиксирано (определено от нея) количество на публични блага и същевременно налага и тяхната „цена“ чрез данъците. В допълнение трябва да се обърне внимание¹⁴ на устойчивата тенденция на нарастване на публичните разходи през XX в. съгласно закона на Вагнер. Нараства и делът на намеса

на държавата в икономиката. Това от своя страна увеличава общата степен на неефикасност в икономиката.

Именно по тази причина възниква острата обществена реакция във Великобритания през 70-те и 80-те години, като всъщност процесът на намаляване на потреблението на блага на публичния сектор се извършва по естествен път чрез механизмите на публичния избор. „Между 1982 г. и 1986 г. правителството на Великобритания предприема цяла вълна от приватизационни мерки: то предава системата на телефонните връзки и операциите с природен газ и нефт на новосъздадени частни фирми (в които държавата притежава част от дяловете). През 1986 г. във Франция е поставено началото на начинание, което се очаква да се превърне в най-голямата в историята продажба на държавни предприятия на частни инвеститори...“¹⁵

Новият мениджмънт в публичния сектор е широка концепция, която не трябва да се свързва единствено с тесните рамки на инструменти като приватизацията и концесията. Причините за неговото възникване се свързват с високата степен на неефикасност на публичната власт. Икономистите и политиките изследват неуспехите на държавата¹⁶. Новият мениджмънт по същество е ориентиран към преодоляването на техническата неефикасност (Х неефикасността), произтичаща от действията на бюрократите. „... Новият мениджмънт може да се дефинира като система от пазарно ориентирани подходи за управление на институциите и ресурсите в публичния сектор. Той изисква промяна както в организацията на публични-

¹⁴ Wonnacott, P., R. Wonnacott, Economics, 2nd ed., Mc Graw-Hill, Inc., 1982, p. 72.

¹⁵ Стиглиц, Дж., Икономика на държавния сектор, УИ „Стопанство“, С., 1996, с. 29.

¹⁶ Стиглиц, Дж., цит. съч., с. 5.

те учреждения, така и в цялостния модел на тяхното бюрократично управление”¹⁷. За целта се използват поредица от нови подходи, чрез които се повишава ефикасността в използването на бюджетните ресурси на публичните учреждения. Новият мениджмънт „... пуска в действие някои от силите на пазара, за да повиши ефикасността, отговорността и гъвкавостта в дейността на бюрократично организирани публични учреждения. Това обаче не става в чист вид, а чрез адаптация и имитация. По тази причина новият мениджмънт се характеризира още като *квазипазарен подход на управление*”¹⁸.

Ориентирането на ресурсите към резултатите е един от инструментите на новия мениджмънт в публичния сектор. При анализа на традиционния мениджмънт на бюджетните институции се отбелязва: „В тях липсва целенасочената ориентация в дейността, която е характерна за частните стопански единици”¹⁹.

В резултат от различията в ефикасността на частния и публичния сектор може да се обобщи съществуването на 2 нива на оптимизация:

- на равнище следдънъчен доход оптимизацията е свързана с висока пределна полезност на парите поради високата ефикасност на частния сектор в резултат на изключителната конкуренция между фирмите;
- в условия на глобализация на равнище преддънъчен доход оптимизацията отново трябва да е извършена, но възниква конфликт между високата пределна полезност на парите в частния сектор и ниската пределна полезност на парите в публичния сектор.

В този смисъл общественият стремеж за намаляване дела на публичния сектор в икономиката (при конкретната ниска ефикасност) е всъщност израз на обществената преддънъчна оптимизация на потребителската кошница на обществото. Понижаването на дела на публичния сектор повишава пределната полезност на публичните блага. Тогава при неизменни „технически” пределната полезност на парите, инвестирани в публичния сектор, ще се повиши.

Същевременно тази оптимизация има 2 страни. Причината е, че публичният сектор при създаването на публични блага също използва нови технологии и иновации. Те от своя страна могат да повишат пределната полезност на публичните блага или да понижат техните цени. Това би рефлектирало в повишение на пределната полезност на парите, инвестирани в публичния сектор, а оттук и в съответна промяна на повишение на оптималния му дял.

Дракър подчертава, че учебникът е „скромна иновация” с изключителен социален ефект, тъй като без учебници и най-добрият учител може да обучава относително много по-малък брой деца. Също така изтъква и факта, че болницата в съвременния си вид – иновация на Просвещението от 18 в. – е упражнила по-осезаемо въздействие върху резултатите в здравеопазването от повечето изобретения в медицината. По този начин той стига практически до извода, че иновациите в публичния сектор имат много по-голяма значимост от иновациите в бизнеса. Накрая Дракар спира вниманието върху научната принадлежност на понятието иновация: „Така че иновация е по-скоро икономически или социален, от-

¹⁷ Браун, Джексън, цит. съч., с. 244.

¹⁸ Пак там.

¹⁹ Браун, Джексън, цит. съч., с. 242.

колкото технически термин. Тя може да бъде характеризирана по същия начин, по който Ж. Б. Сей дефинира предприемачеството – като нещо, което променя доходността на ресурсите”²⁰.

Нека да се съсредоточим върху дефиницията на Сей, представена от Дракър в светлината на представената по-горе оптимизация. „Предприемачът – е казал около 1800 г. френският икономист Ж. Б. Сей – прехвърля икономически ресурси от област на ниска към област на висока производителност и приход”²¹. Тези гуми на Сей оказват изключително влияние върху цялостния научен мирозглед на Дракър. Още през 1964 г. в „Ефективното управление” той съветва фирмите да насочват ресурсите към резултатите. Но по същество този процес се свежда до оптимизация на потребителската кошница от дейности на фирмите като икономически субекти. Тоест дефиницията на Сей и изводите на Дракър се свеждат до приложение на правилото за равната пределна полезност. Изводът е верен и за организациите на публичния сектор. Концепцията силно кореспондира с теоретичните основи, заложили и в ориентирания към резултатите бюджет. Можем да констатираме това в изказването на президента Джонсън²². През август 1965 г. той оповестява своето намерение да въведе PPBS²³ на федерално равнище, т.е. за мащабите на цялата страна, твърдейки, че три главни цели ще бъдат постигнати:

„1) Ще ни помогне да намерим нови начини да извършваме работите по-бързо, по-качествено и по-евтино.

2) Ще обезпечи по-качествено отсъждане и преценки посредством по-точна информация, подчертавайки действията, към които трябва да насочим усилия, и хвърляйки светлина върху онези неща, които трябва да правим по-малко.

3) Ще актуализира механизмите в процеса на вземане на решение...”

Втората главна цел по същество се припокрива с препоръката на Дракър към организациите, която той предлага в „Ефективното управление”. Тя се изразява в това ресурсите да бъдат насочвани към малкото на брой дейности, генериращи по-голямата част от резултатите. (Тук имаме предвид, че дейностите са количествено измеряеми, както и ползите от тях, като може да се изчисли цена за единица дейност.)

Така можем да разграничим два проблема, които са взаимосвързани:

Първо. Какъв е оптималният дял на държавна намеса в икономиката. (Тоест какъв е оптималният дял на публичния сектор.)

Второ. В какво се изразява ефикасността в публичния сектор и как да се повиши тя.

Взаимосвързаността на тези проблеми се изразява в това, че колкото ефективността в публичния сектор е по-висока, толкова пределната полезност на парите, инвестирани в него, е по-висока и следователно дялът на публичния сектор може съответно да се повиши в контекста на правилото за равна пределна полезност. Това има пряко отношение и към съответния бюджет.

²⁰ Дракър, П., Иновации и предприемачество, изд. „Класика и стил”, С., 2002, с. 41.

²¹ Дракър, П., Иновации и предприемачество, изд. „Класика и стил”, С., 2002, с. 25.

²² GAO March 1997 Performance Budgeting. Past Initiatives Offer Insights for GPRA Implementation. [http://people.cas.sc.edu/tyer/Web %20articles/GAO %20Performance %20Budgeting.pdf](http://people.cas.sc.edu/tyer/Web%20articles/GAO%20Performance%20Budgeting.pdf)

²³ Система за планиране, програмиране и бюджетиране.

2. Оптимален дял на публичния сектор

По проблема за аргументация на необходимостта от държавна намеса в икономиката пишат десетки учени. Без да повтаряме вече казаното, ще подчертаем 2 момента, които според автора не са достатъчно акцентирани.

Първата специфична теза се изразява в това да се използва системен подход при оценката на оптимална държавна намеса. По-конкретно, публичният и частният сектор може да се представят като 2 подсистеми в общата система на икономиката, като между двете подсистеми съществуват отношения на симбиоза и паразитоза. Преди всичко следва да бъде ясно, че при отсъствие на публичен сектор частният сектор на икономиката също няма да съществува, тъй като държавата създава регулациите във функционирането на частния сектор. **В този краен случай няма да съществува икономика изобщо.** Икономическите отношения на размяна (т.е. пазарните закони) възникват едва при гарантиране на частната собственост и нормативно регламентиране на търговските взаимоотношения. В противен случай основният мотиватор в човешкото поведение (инстинктът за самосъхранение) ще съдейства за насищане на потребностите в условия на анархия²⁴. В този смисъл функционирането на публичния сектор гарантира съществуването на частния сектор. Противоположната логика обаче не е вярна предвид възможността от съществуване на централнопланова икономика. Това предполага ключова значимост на публичния сектор в икономиката.

По тази причина не може да се твърди съвсем свободно, че финансирането (и същест-

вуването) на публичния сектор има алтернативна цена в смисъла на пропуснати ползи от частния сектор поради насочването на ресурсите на икономиката към публичния сектор. Реализираните ползи на частния сектор са възможни едва когато е налице публичен сектор.

От своя страна функционирането на частния сектор финансира публичния сектор. Тоест двата сектора взаимно подпомагат своето съществуване и едната подсистема не може да функционира без другата. Главният акцент е, както изтъкнахме, че между двете подсистеми съществуват ефекти на симбиоза.

Същевременно между двете подсистеми могат да възникнат и ефекти на паразитоза. Основен, но не единствен фактор, влияещ силно върху характера на отношението между подсистемите (симбиоза или паразитоза) е делят на държавната намеса в икономиката както и нейната ефикасност.

Всяко отклонение от оптималното деление на икономиката между двете подсистеми означава всъщност нарушение на симбиозата между тях и възникване на ефекти на неефективност. **Изместването** (crowding out effect) като израз на нарушение на оптималния дял на публичния сектор е всъщност нарушение както на симбиозата, така и на Парето ефективността. Достатъчен е фактът, че някой е понижил своето благосъстояние.

По същество симбиозата в икономическите отношения представлява подобрене по Парето. Изпълнен е критерият на Парето за повишаване на общественото благосъстояние. За да бъде изпълнен този критерий – достатъчно е да се повиши благосъстояни-

²⁴ Паунов, М., Мотивация, УИ „Стопанство“, С., 1999.

ето на дадена икономическа система, без това да се основава на понижение на благосъстоянието на друга икономическа система²⁵. При симбиоза е налице едновременно повишение на благосъстоянието и на двете икономически системи поради ефектите на взаимно подпомагане. Но как да се определи оптималният дял на публичния сектор в икономиката? На фигура 1 е илюстриран анализът на този проблем. Логиката, която предлагаме, е оптимизация от гледна точка на обществото взето като цяло, т.е. разглеждано като единен потребител на агрегираните ползи от двата сектора. Моделът може да служи като концептуална теоретична рамка.

Капиталът в икономиката е разделен между публичния и частния сектор. Увеличаването на държавните покупки в светлината на кейнсианската теория води до т.нар. „изместване“ (особено когато това се извършва не в условия на рецесия). Тоест увеличеното търсене на капитал от страна на държавата повишава лихвените проценти в икономиката и това „изтласква“ някои проекти в частния сектор, като ги превръща

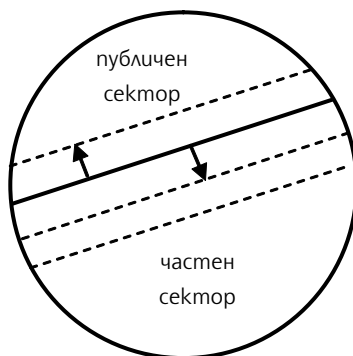
в неефективни. (Вътрешната норма на възвръщаемост на тези инвестиционни проекти се оказва по-ниска от цената на капитала, използвана като дисконтова норма²⁶.)

Тъй като фиксирано равнище на капитал²⁷ се разпределя между двата сектора (в рамките на определен период), икономиката може да се представи като кошница от две блага – именно агрегираните полезности от публичния и частния сектор, взети всеки от тях като цяло. Оптималният дял на всеки от двата сектора се получава, като се прилага правилото за равна пределна полезност от всеки от двата сектора за 1 инвестиран лев във всеки от тях. Тоест:

$$\frac{MU_S}{P_S} = \frac{MU_P}{P_P},$$

където:

- MU_S е пределната полезност на публичния сектор;
- MU_P – пределната полезност на частния сектор;
- P_S и P_P – усреднените цени съответно на дейностите на публичния и частния сектор.

Фигура 1. Анализ на оптималния дял на публичния сектор в икономиката

²⁵ Механизмът на промяна на благосъстоянието се основава на промени в разполагането на ресурсите и размяната на богатства.

²⁶ Относно проблема на изместването вж. Брусарски, Р., Анализ ползи – разходи, УИ „Стопанство“, С., 2003.

²⁷ Брусарски, Р. Й., Теория на публичните финанси, УИ „Стопанство“, С., 2007, с. 163.

Държавата не трябва да ограничава свободното развитие на пазара, но същевременно трябва да се намеси в икономиката чрез такава политика, която максимизира ефикасността в смисъла на горния анализ. Ефективността на публичния сектор от тази гледна точка се заключава в моделирането на горната цел. По същество тя означава ориентиране на ресурсите на икономиката към резултатите.

Наистина, анализирайки причините за появата на новия мениджмънт, ние констатираме, че основна причина е ниската ефективност на разходите в публичния сектор

и в частност – нерационално увеличеният му дял в икономиката.

От своя страна новият мениджмънт в никакъв случай не решава механично и рутинно възникващите проблеми в публичния сектор. Това ни кара да осъзнаем, че назрява необходимост от нов теоретичен модел за вземането на решения в публичния сектор, който да осмисли съществуващите концепции от нова гледна точка, за да отрази настъпилите изменения в икономиката и обществото при навлизането в нова епоха с нови обществени възприятия. **ИА**